GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף מאוחר תשפ"א, 2021
מספר השאלון: 1262
קובץ: תשובות סופיות

תנ"ך

שאלון 1262 (אקסטרניים)

הוראות לנבחן

מועד חורף מאוחר
סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף מאוחר, תשפ"א, 2021
מספר השאלון: 1262
תנ"ך
הוראות לנבחן
א. משך הבחינה: שעה וחצי.
מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון — סיפורי ראשית העולם והאנושות — (2×40) — 80 נקודות
פרק שני — נושאי הבחירה — (1×20) — 20 נקודות
סך הכול — 100 נקודות
ב. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך עברי שלם בלי פירושים ובלי תוספות.
מותר להשתמש בתנ"ך מתורגם.
מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.
מותר להשתמש במילון לועזי־עברי / עברי־לועזי.
ג. הוראות מיוחדות: (1) אל תעתיק את השאלה; כתוב את מספרה בלבד. (2) התרכז בנושא. שים לב לכתב, לכתיב ולפיסוק.
הערה: בקטעים מן התנ"ך השם המפורש בא בצורת ה'.
כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה. כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.
בהצלחה!

כללי המענה במועד זה (חורף מאוחר תשפ"א): כללי הבחירה מודפסים בשאלון עצמו, והם מבנה המענה: פרק ראשון (סיפורי ראשית העולם והאנושות) – שתי השאלות 1–2 (חובה), ובכל שאלה סעיף א' חובה (25 נקודות) ועוד סעיף אחד מתוך ב'–ג' (15 נקודות) = 80; פרק שני – שאלה אחת מתוך 3–4 (על אהבה וחסד או בין שאול לדוד), על כל סעיפיה = 20. מבנה זה (80 + 20) תואם את מכתב הפיקוח על הוראת המקרא מיום 15.12.20 על מבנה שאלון 1262. במסמכים הרשמיים שבידינו (מכתבי מבנה הבחינה ומסמכי התובנות) לא נמצא מסמך העוסק במועד זה; מסמך התובנות לחורף תשפ"א (11.04.21) עוסק בשאלון של מועד החורף הרגיל. לכן מובא כאן המבנה כפי שהודפס בשאלון.

הערה לפתרונות: בציטוטי הפסוקים בפתרונות השם המפורש נכתב בצורת ה' (גם עם אותיות שימוש: וַה', לַה'), כמו בשאלון. בטקסטים המקראיים המצולמים (שאלות 3–4) מובא הקרי במקום הכתיב, וההבדלים בין הצילום לבין נוסח המסורה שבפתרונות מצוינים בראש המקור.

בהצלחה!

תשובות סופיות

פרק ראשון — סיפורי ראשית העולם והאנושות

שאלה 1

א. (1) [שתיים מאלה] התייעצות מיוחדת לפני בריאתו – "נעשה אדם" (כו) במקום "יהי"/"תוצא הארץ": בריאה מכוונת ומתוכננת; נברא "בצלם אלהים" (כז) – הנברא היחיד הדומה לאל; קיבל שלטון על כל הנבראים – "וירדו בדגת הים..." (כו), "וכבשה" (כח); נברא אחרון, אחרי שהעולם כולו הוכן בשבילו, והמזון ניתן לו (כט); ה' פונה אליו ישירות – "ויאמר להם אלהים" (כח). (2) פירוש א: טובו של האדם אינו נקבע בבריאתו – יש לו בחירה, והוא ייקרא טוב רק לפי מעשיו. פירוש ב: ההערכה על האדם כלולה בסיכום "וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד" (לא) – בריאתו משלימה את העולם, ולכן ההערכה היא על השלם וגדולה יותר: "טוב מאד". [אפשר גם: האדם עדיין לא היה שלם – "לא טוב היות האדם לבדו" (ב, יח).]

ב. (1) "בצלמו" – "צלם" הוא דמות, צורה גשמית; אם האדם נברא בצלם האל, משתמע שלאל יש צורה וגוף שהאדם דומה להם. זה סותר את האמונה שהאל אינו גשמי ואין לו דמות ("כי לא ראיתם כל תמונה", דברים ד, טו). (2) בכור שור: הכינוי "בצלמו" מוסב על האדם ולא על האל – אלוהים ברא את האדם בצלם המיוחד לאדם, בדמות שקבע לו; אין כאן טענה שלאל יש צורה, ולכן הקושי נעלם. הרב קוק: הצלם אינו צורה גופנית אלא תכונה רוחנית – חופש הבחירה; כמו שהאל חופשי לגמרי ברצונו, כך האדם בעל בחירה. הדמיון לאל הוא בחירות ולא בגוף, ולכן אין הגשמה.

ג. (1) [אחת מאלה] בשניהם האדם נברא ביום השישי, אחרי בעלי החיים: בשיר "וביום השישי הוא יצר חיות בַּחֻלָּד... ובאותו היום ממש, הוא ברא אדם"; בבראשית "תוצא הארץ נפש חיה" (כד) ואחר כך בריאת האדם, ובסוף "ויהי ערב ויהי בקר יום הששי" (לא). או: בשניהם האדם נברא בצלם אלוהים – "הוא ברא אדם בצלם אלוהים" / "בצלם אלהים ברא אתו" (כז). או: בשניהם האדם שולט בבעלי החיים ובאדמה – "אילף כל בהמה... חרש באדמה" / "וכבשה ורדו" (כח). (2) הביקורת: האדם הפך את השליטה שקיבל לכוח הרסני; ההתקדמות הטכנולוגית מגיעה לשיא ב"ברא את האטום" (האדם מתיימר לברוא כמו האל), והתוצאה – "והארץ הייתה תוהו ובוהו": העולם חוזר לתוהו שלפני הבריאה. בבריאה החדשה האל אינו בורא את האדם, ורק אז "וירא אלוהים כי טוב" – העולם טוב יותר בלי האדם (היפוך של "טוב מאד"). עמדה + שני נימוקים + התייחסות לעמדה הנגדית.

שאלה 2

א. (1) התוכנית: לבנות עיר ומגדל שראשו בשמים – "הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים" (ד). המטרה: "ונעשה לנו שם פן נפוץ על פני כל הארץ" (ד) – לזכות בשם (תהילה וכוח) ולהישאר מאוחדים במקום אחד, לא להתפזר. (2) בלבול השפה – "ונבלה שם שפתם אשר לא ישמעו איש שפת רעהו" (ז): כוחם היה "שפה אחת", ובלי יכולת להבין זה את זה אין שיתוף פעולה, ולכן "ויחדלו לבנת העיר" (ח). הפצתם – "ויפץ ה' אתם משם על פני כל הארץ" (ח): בדיוק מה שחששו ממנו ("פן נפוץ"); מפוזרים, אינם יכולים להישאר יחד ולבנות עיר אחת.

ב. (1) בבראשית יא, ד הדוברים הם בני האדם עצמם: "ונעשה לנו שם" – הם רוצים ליצור לעצמם תהילה וכוח במעשה ידיהם, בלי האל ואולי כנגדו ("וראשו בשמים"). בשמואל ב ז, ח–ט הדובר הוא ה' (בדברי נתן): "ועשתי לך שם גדול כשם הגדלים אשר בארץ" – השם הוא מתנה שה' נותן לדוד, שבחר בו להיות "נגיד על עמי", והוא קשור לשליחות. (2) מסכים: בני בבל מבקשים שם לעצמם ולא לשם ייעוד; "וראשו בשמים" – יומרה להגיע לשמים; ה' רואה בתוכנית סכנה – "לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות" (ו) – ופועל נגדה. [אפשר גם: לא מסכים – הכתוב אינו מזכיר חטא; הרצון להיות מאוחדים מובן, ופעולת ה' היא תיקון ולא עונש – הפצה שממשת את "ומלאו את הארץ".]

ג. (1) "וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל" – הפסוק מתאר את האל כמי שצריך לרדת ממקומו כדי לראות, כאילו הוא מוגבל במקום ואינו יודע מה קורה בארץ. הדבר סותר את התפיסה שהאל נמצא בכל מקום, יודע הכול ואין לו גוף. (2) לפי רש"י ה' אינו צריך לרדת – הוא יודע הכול – אבל הכתוב מתאר כך כדי ללמד דוגמה: גם מי שבידו כל הידיעה בודק בעצמו לפני שהוא פוסק. מכאן לשופטים (ולכל אדם): אין להרשיע ולהעניש על סמך שמועה או הנחה, אלא רק אחרי שראו את הדברים בעצמם והבינו אותם עד הסוף.

פרק שני — נושאי הבחירה

שאלה 3

א. (1) המטרה: למצוא לרות "מנוח אשר ייטב לך" (א) – ביטחון ובית באמצעות נישואים, ודווקא עם בועז, קרוב המשפחה ("הלא בעז מדעתנו", ב). דברי רות מגלים את התוכנית במלואה: "ופרשת כנפך על אמתך כי גאל אתה" (ט) – נישואים לבועז כגואל, שיקימו את משפחת אלימלך. (2) דרכי הפעולה החסויות: שליחת רות בלילה לגורן, שבו בועז זורה ולן ("זרה את גרן השערים הלילה", ב) – פגישה בלי עדים; הכנה של רות – רחיצה, סיכה ושמלות (ג); הסתתרות עד שבועז יסיים לאכול ולשתות ("אל תודעי לאיש", ג); גילוי מרגלותיו ושכיבה שם בחשאי (ד). הפעלת אחרים: נעמי עצמה אינה מופיעה בגורן – היא מפעילה את רות, שמבצעת את ההוראות ("כל אשר תאמרי אלי אעשה", ה), ובאמצעותה את בועז: היא מעמידה אותו במצב שבו עליו להחליט ולפעול ("והוא יגיד לך את אשר תעשין", ד). ואכן בועז נענה: "כל אשר תאמרי אעשה לך" (יא), "וגאלתיך אנכי" (יג).

ב. [שתיים מאלה] (1) דברי בועז: "ברוכה את לה' בתי היטבת חסדך האחרון מן הראשון לבלתי לכת אחרי הבחורים" (י) – רות מעדיפה את חובתה למשפחה המתה על פני טובתה האישית; זו מידת החסד. (2) "כי יודע כל שער עמי כי אשת חיל את" (יא) – כל אנשי בית לחם מכירים בה כאשת חיל: הנוכרייה התקבלה כראויה בעיני העם. (3) נאמנותה וצייתנותה לנעמי: "כל אשר תאמרי אלי אעשה" (ה), "ותעש ככל אשר צותה חמותה" (ו). (4) "ופרשת כנפך על אמתך כי גאל אתה" (ט) – היא מבקשת נישואים בדרך הגאולה, כדי להקים את משפחת אלימלך, ולא לטובתה בלבד. הייעוד: מצאצאיה יבוא דוד (רות ד, יז).

שאלה 4

א. פסוק ד': יהונתן מסיר את מעילו ונותן לדוד את המעיל, את מדיו, את חרבו, את קשתו ואת חגורו. דרך א – הוקרה ללוחם: דוד ניצח את גלית בלי ציוד לוחם – הוא הסיר את מדי שאול ואת החרב (יז, לט), "וחרב אין ביד דוד" (יז, נ). יהונתן, הלוחם הגיבור, מעניק לו את כלי המלחמה שלו – אות כבוד והכרה בגבורתו, ומצייד אותו כלוחם בצבא. דרך ב – משמעות סמלית: יהונתן הוא יורש העצר; המעיל הוא סמל למלכות ("קרע ה' את ממלכות ישראל מעליך" – בעקבות קריעת המעיל, טו, כז–כח). בהסרת בגדיו ונתינתם לדוד הוא מעביר אליו את מעמדו כיורש, כפי שיאמר בהמשך "ואתה תמלך על ישראל" (כג, יז). הניגוד לפרק י"ז: את מדי שאול דוד לא יכול היה ללבוש ("לא אוכל ללכת באלה"), ואת בגדי יהונתן הוא מקבל – רמז שהוא המיועד למלוכה, בהסכמת היורש.

ב. (1) לפני כן שאול קירב את דוד – לקח אותו לביתו (ב) ומינה אותו על אנשי המלחמה (ה). האירוע: שירת הנשים בשובו מהכות את הפלשתי – "הכה שאול באלפו ודוד ברבבתיו" (ז). השינוי: "ויחר לשאול מאד... ויהי שאול עוין את דוד מהיום ההוא והלאה" (ח–ט). מדוע: שאול הבין שהעם מעריך את דוד יותר ממנו, וחשש שדוד יבקש את המלוכה – "ועוד לו אך המלוכה" (ח). (2) א. הטלת החנית – "אכה בדוד ובקיר ויסב דוד מפניו פעמים" (יא): נכשלה, דוד ניצל; שאול הבין "כי היה ה' עמו" (יב) ונעשה מפוחד ממנו. ב. הרחקתו ומינויו לשר אלף – "ויסרהו שאול מעמו וישמהו לו שר אלף" (יג), כדי להרחיקו ואולי לחשוף אותו לסכנה בקרב: נכשלה, דוד הצליח – "ויהי דוד לכל דרכו משכיל וה' עמו" (יד), ומשום שיצא ובא לפני העם – "וכל ישראל ויהודה אהב את דוד" (טז).

כל הבגרויות בתנ"ך עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/tanach